



Universiteit Utrecht

Running head: DE EFFECTEN VAN PORNOGRAFIE OP SEKSUELE DRUK OF DWANG

Pornografie, seksuele tevredenheid en het uitoefenen van seksuele druk of dwang
onder adolescenten in Nederland.

Naam Student: Lizan van Ooijen

Studentnummer: 4252497

Master Jeugdstudies Universiteit Utrecht, Faculteit Algemene Sociale Wetenschappen

Begeleidster: MSc J. van Ditzhuijzen

Abstract

Inleiding: Blootstelling aan pornografie hangt mogelijk samen met het uitoefenen van seksuele druk of dwang (Seto & Lalumière, 2010). In dit onderzoek is gekeken of er een positieve samenhang bestond tussen blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang, en zo ja, of dit sterker was voor seksueel ontevreden adolescenten.

Methode: Er is gebruik gemaakt van cross-sectionele data uit onderzoek van Seks onder je 25° II, waarbij 7841 adolescenten tussen de 12 en 25 jaar door middel van een vragenlijst deelnamen. **Resultaten:** Logistische regressieanalyses lieten zien dat onder adolescenten die frequent blootgesteld waren aan pornografie, het uitoefenen van seksuele druk of dwang vaker voorkwam dan onder adolescenten die niet blootgesteld waren aan pornografie (jongens= OR=3.20, 95% CI [1.96-5.21]; meisjes= OR=13.46, 95% CI [4.24-42.80]). Jongens die seksueel ontevreden waren bleken vaker seksuele druk of dwang uit te oefenen dan seksueel tevreden jongens (OR=0.74, 95% CI=0.60-0.91). Er is geen moderatie-effect van seksuele tevredenheid op de samenhang tussen blootstelling aan pornografie en seksuele druk of dwang gevonden. **Conclusie:** Pornografie en seksuele tevredenheid spelen mogelijk een rol bij het uitoefenen van seksuele druk of dwang. Nader longitudinaal onderzoek is nodig om uitspraken te doen over de richting van de gevonden effecten.

Kernwoorden: pornografie, seksuele tevredenheid, seksuele druk en dwang, adolescenten

Er zijn aanwijzingen dat frequent blootgesteld worden aan pornografie samenhangt met het uitoefenen van seksuele druk of dwang (Alexy, Burgess, & Prentky, 2009; Svedin, Akerman, & Priebe, 2011; Vega & Malamuth, 2007; Ybarra, Mitchell, Hamburger, Diener-West, & Leaf, 2011). Daarnaast bleek uit onderzoek dat seksuele tevredenheid samenhangt met blootstelling aan pornografie (Peter & Valkenburg, 2009b) en met seksuele druk of dwang (McGuire & Barber, 2010). Er ontbreekt echter wetenschappelijk onderzoek naar het modererende effect van seksuele tevredenheid op de samenhang tussen blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang. Tevens richt bestaand wetenschappelijk onderzoek naar de samenhang tussen pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang, zich voornamelijk op volwassen mannelijke zedendelinquenten. Niettemin worden adolescenten door de vereenvoudigde toegankelijkheid van verschillende vormen van media gemakkelijker en vaker blootgesteld aan pornografie (Hald, Kuyper, Adam, & De Wit, 2013) en vergroot dit wellicht het risico op het uitoefenen van seksuele druk of dwang onder adolescenten. Het is daarom belangrijk inzicht te krijgen in de effecten die blootstelling aan pornografie kan hebben op het uitoefenen van seksuele druk of dwang en de potentiële modererende rol die seksuele tevredenheid hierin heeft. Het doel van het huidige onderzoek is bekijken of er een samenhang bestaat tussen blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang en zo ja, of deze samenhang sterker is voor adolescenten die minder seksueel tevreden zijn.

Ondanks dat adolescenten steeds vaardiger worden in het aangeven van grenzen, is de prevalentie van het ondergaan van seksuele druk of dwang in Nederland hoog (De Graaf, Vanwesenbeeck, & Meijer, 2014) en kan dit psychisch, sociaal en fysiek leed bij slachtoffers tot gevolg hebben. Nederlands cross-sectioneel onderzoek vond dat het uitoefenen van seksuele druk of dwang meestal werd gedaan door (ex)relatiepartners van dezelfde leeftijd (De Graaf, Kruijer, Van Acker, & Meijer, 2012). Tevens liet dit onderzoek zien dat 3.8% van de jongens en 0.8% van de meisjes onder de 25 jaar ervaring had met het uitoefenen van seksuele druk of dwang. De resultaten van bovengenoemde onderzoeken zijn gebaseerd op zelfrapportages, wat zou kunnen betekenen dat de daadwerkelijke omvang van het aantal slachtoffers en daders veel groter is. Om de seksuele gezondheid van adolescenten in Nederland te verbeteren is het belangrijk inzicht te krijgen in factoren die een rol kunnen spelen bij het uitoefenen van seksuele druk of dwang bij adolescenten, bijvoorbeeld blootstelling aan pornografie en seksuele tevredenheid.

Blootstelling aan Pornografie en Seksuele Druk of Dwang

Een mogelijk gevolg van frequente blootstelling aan pornografie is het ontwikkelen van ongewenst seksueel gedrag, bijvoorbeeld het uitoefenen van seksuele druk of dwang (Alexy et al., 2009; Seto & Lalumière, 2010; Svedin et al., 2011; Ybarra et al., 2014). Een meta-analyse, gebaseerd op 8 studies naar de samenhang tussen het plegen van zedendelicten en blootstelling aan pornografie onder jongens, concludeerde dat jongens die ervaring hadden met het plegen van zedendelicten, vaker en op jongere leeftijd zijn blootgesteld aan pornografie dan jongens die geen ervaring hadden met het plegen van zedendelicten (Seto & Lalumière, 2010). Tevens bleek uit longitudinaal onderzoek van Ybarra en collega's (2011) dat adolescenten die waren blootgesteld aan pornografie significant vaker seksuele druk of dwang uitgeoefend hadden dan adolescenten die niet blootgesteld waren aan pornografie. In overeenstemming met het onderzoek van Ybarra en collega's (2011), bleek ook uit cross-sectioneel onderzoek dat blootstelling aan pornografie positief samenhangt met het uitoefenen van seksuele druk of dwang (Alexy et al., 2009; Vega & Malamuth, 2007). Kortom, op basis van zowel longitudinaal- als cross-sectioneel onderzoek is een positieve samenhang tussen frequente blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang te verwachten.

Een eerste verklaring voor de samenhang tussen blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang wordt gevormd door de cultivatie theorie (Gerbner, Gross, Morgan, & Signorielli, 1994). Deze theorie veronderstelt dat veelvuldige blootstelling aan beelden in de media, overeenkomstige opvattingen en overtuigingen aanmoedigt bij de gebruiker. In de context van dit huidige onderzoek zou dit kunnen betekenen dat veelvuldige blootstelling aan pornografie leidt tot het overnemen van bepaalde op pornografie gebaseerde attitudes. Vanuit dit perspectief zou het kijken van pornografie, waarin onder andere sterk dominerend gedrag binnen seksuele relaties als lucratief wordt neergezet, leiden tot het overnemen van dominant gedrag door de kijker en daarmee de kans op het uitoefenen van seksuele druk of dwang vergroten (Ybarra et al., 2011).

Een tweede mogelijke verklaring voor de positieve samenhang tussen blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang komt voort uit de objectiveringstheorie (Frederickson & Roberts, 1997). Nederlands longitudinaal onderzoek van Peter en Valkenburg (2009a) concludeerde dat blootstelling aan pornografie op internet bij adolescenten leidde tot het beschouwen van meisjes als seksobject op een later meetmoment. Zij vonden andersom dat jongens die meisjes beschouwen als seksobject, meer pornografie keken op een later meetmoment. Deze bidirectionele samenhang werd niet gevonden voor

meisjes. Adolescenten die meisjes als seksobject beschouwen veronderstellen dat meisjes geen initiatief mogen tonen, sexy moeten zijn en eigen plezier opzij zetten voor het seksuele plezier van de jongen (Frederickson & Roberts, 1997). Wanneer adolescenten door objectiverende beelden uit de pornografie veronderstellen dat meisjes tegemoet moeten komen aan seksuele verlangens van de partner, is het risico mogelijk groter dat zij seksuele druk of dwang uitoefenen.

Blootstelling aan Pornografie en Seksuele Tevredenheid

Onderzoek wijst uit dat er een negatieve samenhang bestaat tussen blootstelling aan pornografie en seksuele tevredenheid (Morgan, 2011; Peter & Valkenburg, 2009b). Zo liet longitudinaal onderzoek van Peter en Valkenburg (2009b) onder 1052 Nederlandse adolescenten zien dat vaker blootgesteld worden aan pornografie leidde tot minder seksuele tevredenheid. Maar ook andersom zouden adolescenten die minder seksueel tevreden zijn, op een later meetmoment vaker pornografie kijken. Ook cross-sectioneel onderzoek onder 782 studenten uit de Verenigde Staten liet zien dat regelmatige blootstelling aan pornografie leidde tot significant minder seksuele tevredenheid bij jongens (Morgan, 2011). Er werd in dit onderzoek geen significante samenhang tussen blootstelling aan pornografie en seksuele tevredenheid bij meisjes gevonden. Kortom, vaker pornografie kijken zou kunnen leiden tot minder seksuele tevredenheid bij adolescenten, waarbij de effecten mogelijk sterker zijn voor jongens.

De gevonden negatieve samenhang tussen blootstelling aan pornografie en seksuele tevredenheid ondersteunt de social comparison theorie (Buunk & Gibbons, 2007). Deze theorie veronderstelt dat individuen zichzelf (on)bewust opwaarts vergelijken met karakteristieken van andere individuen. Adolescenten die blootgesteld worden aan pornografie vergelijken mogelijk (on)bewust hun seksleven met beelden uit de pornografie en stellen hierdoor wellicht hoge verwachtingen aan hun eigen seksleven (Peter & Valkenburg, 2009). In veel gevallen wordt niet tegemoet gekomen aan deze verwachtingen en kan dit leiden tot gevoelens van onbekwaamheid en teleurstelling (Morgan, 2011; Peter & Valkenburg, 2009b). Denkbaar is dat adolescenten hun seksleven, dikwijls onbewust, opwaarts vergelijken met beelden uit de pornografie en zo seksueel ontevreden gevoelens ontwikkelen.

Seksuele Tevredenheid en Seksuele Druk of Dwang

Er is enige wetenschappelijke ondersteuning voor een negatieve samenhang tussen seksuele tevredenheid en het uitoefenen van seksuele druk of dwang. Zo werd in cross-sectioneel onderzoek gesuggereerd dat er een samenhang bestaat tussen het belang hechten aan frequente seks, het nemen van seksuele risico's en seksuele tevredenheid bij adolescenten (McGuire & Barber, 2010). In dit onderzoek werd gevonden dat seksueel ontevreden adolescenten het meest verlangden naar het frequent hebben van seks in vergelijking met seksueel tevreden adolescenten. Het nemen van risico's om aan seksuele verlangens tegemoet te komen zou groter worden naar mate de seksuele tevredenheid afnam (McGuire & Barber, 2010).

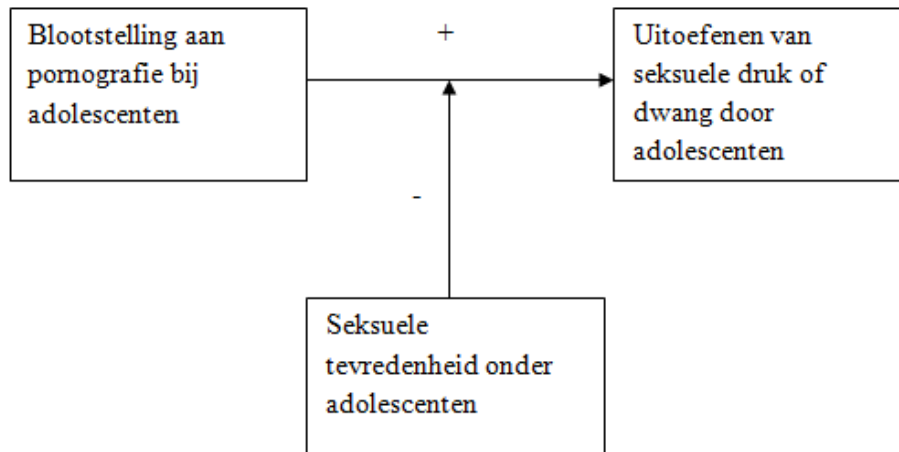
In overeenstemming met de conclusies van McGuire en Barber (2010) vonden Haavio-Manilla en Kontula (1997) dat frequente seks leidde tot meer seksuele tevredenheid bij jongvolwassenen. Dit zou betekenen dat gevoelens van seksuele tevredenheid mogelijk versterkt worden door vaker seks te hebben. Beide onderzoeken toonden echter niet aan of adolescenten die minder seksueel tevreden zijn, daadwerkelijk een grotere kans hebben om seksuele druk of dwang uit te oefenen dan seksueel tevreden adolescenten. Het huidige onderzoek kan meer inzicht geven in de samenhang tussen seksuele tevredenheid en het uitoefenen van seksuele druk of dwang onder adolescenten in Nederland.

Huidige studie

De voorgaande beschreven empirie en theorie wijst op een positieve samenhang tussen blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang en ook op een negatieve samenhang tussen blootstelling aan pornografie en seksuele tevredenheid. Tevens wijst geringe empirie op een mogelijke negatieve samenhang tussen seksuele tevredenheid en het uitoefenen van seksuele druk of dwang. Denkbaar is dat seksuele tevredenheid een modererende factor zou kunnen zijn in de samenhang tussen blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang. Er ontbreekt nog wetenschappelijk onderzoek naar dit moderatie-effect. Het huidige onderzoek is daarom een innovatieve en interessante toevoeging aan de bestaande wetenschappelijke literatuur.

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt als volgt: *Is er een samenhang tussen frequente blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang onder Nederlandse adolescenten, en zo ja, is deze sterker voor adolescenten die minder seksueel tevreden zijn?*

Figuur 1. Theoretisch Model: seksuele tevredenheid als modererende factor voor de positieve samenhang tussen blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang door adolescenten.



Op basis van bovengenoemde theorie en empirie zijn de volgende hypothesen voor het huidige onderzoek geformuleerd:

Hypothese 1:

Bij adolescenten die frequent blootgesteld zijn aan pornografie, zal het uitoefenen van seksuele druk of dwang vaker voorkomen dan bij adolescenten die niet frequent blootgesteld zijn aan pornografie.

Hypothese 2:

Adolescenten die frequent zijn blootgesteld aan pornografie, zullen minder seksueel tevreden zijn dan adolescenten die niet frequent blootgesteld zijn aan pornografie.

Hypothese 3:

Adolescenten die minder seksueel tevreden zijn, zullen vaker seksuele druk of dwang uitoefenen dan seksueel tevreden adolescenten.

Hypothese 4:

Vaak blootgesteld worden aan pornografie leidt met name bij adolescenten die minder seksueel tevreden zijn, tot een verhoogd risico op het uitoefenen van seksuele druk of dwang, ten overstaan van adolescenten die seksueel tevreden zijn.

Methode

Participanten

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van cross-sectionele data uit het onderzoek van Seks onder je 25^e II (De Graaf et al., 2012). Aan dit onderzoek hebben 7841 Nederlandse adolescenten deelgenomen in de leeftijd 12 tot 25 jaar ($M=18.6$ jaar, $SD=3.35$). Het rekruteren van participanten gebeurde op twee manieren. Allereerst zijn 55 middelbare scholen, verspreid over Nederland, random geselecteerd. Eenentwintig van de 55 scholen gaven direct aan te willen deelnemen, 22 scholen sloten zich later aan. Uiteindelijk hebben 43 middelbare scholen scholieren geselecteerd, in de leeftijd van 12 tot 16 jaar, voor deelname aan dit onderzoek. Van de geselecteerde scholieren deed 7% niet mee aan het onderzoek, dikwijls vanwege absentie tijdens het afnemen van de test. Aanvullend werden er 33.000 adolescenten en jongvolwassenen in de leeftijd 17 tot 25 jaar random geselecteerd uit de Basisregistratie Personen (BRP). Zestien procent van de geselecteerden uit de BRP nam deel aan de test. Een weegfactor heeft ervoor gezorgd dat de steekproef voor geslacht, leeftijd, etniciteit en opleidingsniveau te generaliseren is naar de populatie adolescenten in Nederland tussen de 12 en 25 jaar (Tabel 1).

Procedure

De middelbare scholieren werden over de test geïnformeerd door hun leerkrachten, die hiervoor geschreven instructies ontvingen. Daarnaast ontvingen ouders van de geselecteerden scholieren een brief waarin om toestemming voor deelname werd gevraagd. De participanten die geselecteerd waren op basis van de BRP ontvingen een brief waarin hen om deelname werd gevraagd, met als mogelijke beloning het winnen van een iPad tablet. Alle uiteindelijk deelnemende participanten maakten de vragenlijst online, de scholieren tijdens speciaal daarvoor ingeroosterde uren op school en de overige participanten thuis. De vragenlijst startte met een geschreven instructie, waarbij ook het belang van het invullen naar waarheid en anonimiteit genoemd werden, alsmede de richtlijnen van huidig onderzoek.

Tabel 1: *Omschrijving van de karakteristieken van de onderzoekspopulatie*

Variabele	n (%)
Geslacht	
Jongens	3235 (41.3)
Meisjes	4606 (58.7)
Leeftijd (M ^a , SD ^b)	18.6 (3.35)
Etniciteit	
Nederlands	6189 (78.9)
Niet-Nederlands	1652 (21.1)
Opleidingsniveau	
Laag opgeleid	3715 (47.4)
Hoog opgeleid	4057 (51.7)

Noot. N totaal= 7841

^a M= gemiddelde

^b SD= standaard deviatie

Meetinstrumenten

Uitoefenen seksuele druk of dwang. Participanten werd gevraagd in hoeverre zij wel eens iemand hadden gedwongen om seksuele dingen te doen, die de ander niet wilde. Antwoordmogelijkheden waren: 1 (nee), 2 (ja, één keer), 3 (ja, meer dan één keer). De interesse binnen dit huidige onderzoek gaat uit naar het wel of geen ervaring hebben met het uitoefenen van seksuele druk of dwang. Omwille hiervan is deze variabele als dichotome variabele opgenomen in de data-analyse. Voor de uiteindelijke analyse hield dit in dat alle participanten die aangaven één keer (antwoordmogelijkheid: 2) of meer dan één keer (antwoordmogelijkheid: 3) iemand hadden gedwongen seksuele dingen te doen die de ander niet wilde, als één groep meegenomen zijn in de analyse.

Blootstelling aan pornografie. De participanten werden allereerst geïnformeerd over wat onder pornografie werd verstaan, namelijk: “plaatjes of filmpjes waarop je ziet dat mensen seks met elkaar hebben of met zichzelf”. Alle participanten werd gevraagd of zij gedurende de afgelopen zes maanden voorafgaand aan de enquête, gekeken hebben naar (a)

een seksblaadje of pornoboekje; (b) een videoclip met veel seks of bloot; (c) een seksfilm; (d) een porno-dvd; (e) een pornosite; (f) een sekslijn hebben gebeld. De antwoordcategorieën waren 1 (nooit), 2 (één keer), 3 (meer dan één keer). Het verwijderen van het item 'een sekslijn hebben gebeld' verhoogde de betrouwbaarheid van Cronbach's $\alpha=.77$ naar Cronbach's $\alpha=.79$. De uiteindelijk gebruikte schaal bestond derhalve uit vijf items.

Omdat voor het huidige onderzoek de interesse uitging naar adolescenten die vaak waren blootgesteld aan pornografisch materiaal, is gekozen om de participanten die op alle vijf items de hoogste scores invulden ('meer dan één keer'), de score 1 te geven. Alle andere participanten zijn als referentiegroep (0) beschouwd.

Seksuele tevredenheid. Middels selectie in de vragenlijst zijn de vragen omtrent seksuele tevredenheid alleen aanbod gekomen bij participanten die eerder in de enquête aangegeven hadden ervaring te hebben met tenminste één van de volgende seksuele handelingen; strelen, vingeren/afrekken, orale seks, anale seks en geslachtsgemeenschap. Dit heeft ervoor gezorgd dat het aantal participanten in de steekproef voor seksuele tevredenheid kleiner is (jongens $n=2452$, meisjes $n=3519$). De participanten werd gevraagd in hoeverre zij, de afgelopen 12 maanden, tevreden waren over de volgende dingen: (a) hoe vaak je seksuele dingen deed; (b) het contact met de ander als je seksuele dingen doet; (c) hoe lekker de seksuele dingen zijn; (d) je seksleven in het algemeen. Antwoord mogelijkheden waren 1 (erg tevreden), 2 (tevreden), 3 (tevreden/ontevreden), 4 (ontevreden), 5 (erg ontevreden). De antwoordcategorieën zijn omgepoold, zodat een hoge score op de items betekent dat de participant seksueel tevreden is. De vier items samen vormden een betrouwbare schaal voor het meten van seksuele tevredenheid, Cronbach's $\alpha=.89$. De gemiddelde scores van de participanten op de schaal 'seksuele tevredenheid' zijn als continue variabele beschouwd.

Controlevariabelen. In dit huidige onderzoek is gecontroleerd voor leeftijd (in jaren), etniciteit (0= Nederlands, 1= Niet-Nederlands) en opleidingsniveau (0= laag opgeleid, 1= hoog opgeleid) (De Graaf et al., 2012, Peter & Valkenburg, 2009a, 2009b).

Data-analyse

Het analyseren van de data is gedaan aan de hand van het statistische programma IBM SPSS Statistics 20. Allereerst zijn de beschrijvende statistieken per gemeten variabele opgevraagd. Om sekseverschillen in kaart te brengen zijn chikwadraattoetsen en onafhankelijke t-toetsen uitgevoerd. Omdat voor alle variabelen significante sekseverschillen gevonden werden, zijn alle hypothesen apart getoetst voor jongens en meisjes.

In dit onderzoek is de afhankelijke variabele dichotoom. Derhalve is voor het analyseren van de hoofdeffecten (Hypothese 1 & 3) en het interactie-effect (Hypothese 4) op de afhankelijke variabele 'seksuele druk of dwang', gebruik gemaakt van een logistische regressieanalyse. In de eerste stap van de logistische regressieanalyse zijn de controlevariabelen en de hoofdeffecten meegenomen. Om vervolgens het moderatie effect te toetsen, werd een tweede model toegevoegd met naast de controlevariabelen en de hoofdeffecten ook een interactie-effect namelijk: blootstelling aan pornografie*seksuele tevredenheid. Gekeken is of het model met interactie-effect een significante verbetering was ten aanzien van het model met alleen hoofdeffecten in het voorspellen van het uitoefenen van seksuele druk of dwang. Het verschil tussen de twee modellen werd getoetst door middel van chikwadraattoets, die de log-likelihood van het volledige model vergeleek met het model met alleen hoofdeffecten (Field, 2009). P-waarden kleiner dan .05 zijn in dit onderzoek als significant beschouwd bij een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Hypothese 2 is getoetst door middel van een lineaire regressieanalyse.

Bij het gebruiken van de logistische regressieanalyse is het belangrijk dat er aan een aantal aannamen wordt voldaan (Field, 2009). Er moet sprake zijn van een lineaire samenhang tussen de continue voorspeller en de logit van deze continue variabele. Hieraan is in dit onderzoek voldaan. Daarnaast mag er geen sprake zijn van multicollineariteit. Dit is getoetst aan de hand van de Variance Inflation Factor (VIF). In het huidige onderzoek bleek er geen sprake van multicollineariteit te zijn. Tevens is er gecontroleerd voor uitbijters in de voorspellers en de uitkomstvariabele en of de residuen van de continue variabele normaal waren verdeeld. De schaal 'seksuele tevredenheid' bleek niet normaal verdeeld (Skewness=-.86, SE= .03, Kolmogorov-Smirnov= $p < .001$).

Resultaten

Beschrijvende statistiek

Tabel 2 geeft de beschrijvende statistieken voor jongens en meisjes per gemeten variabele weer. Een chikwadraattoets is gebruikt om te toetsen of er significante verschillen zijn tussen jongens en meisjes op de dichotome variabelen. Hieruit bleek dat frequente blootstelling aan pornografie significant vaker voorkwam bij jongens dan bij meisjes ($\chi^2 (1) = 270.87, p < .001$) en dat jongens significant vaker ervaring hadden met het uitoefenen van seksuele druk of dwang dan meisjes ($\chi^2 (1) = 76.86, p < .001$). Een onafhankelijke t-toets is gebruikt om te toetsen of er significante sekseverschillen zijn op de continue variabele. Hieruit bleek dat het verschil tussen jongens en meisjes in het ervaren van seksuele

tevredenheid significant was ($t(5055.94) = -4.05, p < .001$). Jongens waren gemiddeld minder seksueel tevreden dan meisjes.

Tabel 2: *Beschrijvende statistieken voor het uitoefenen van seksuele druk of dwang, blootstelling aan pornografie en seksuele tevredenheid voor jongens en meisjes*

Variabele	Jongens	Meisjes	Totaal
Uitoefenen seksuele druk of dwang (n, %) ***			
Geen ervaring met het uitoefenen van seksuele dwang	2860 (96.3)	4250 (99.2)	7110 (98.0)
Wel ervaring met het uitoefenen van seksuele dwang	109 (3.7)	33 (0.8)	142 (2.0)
Frequente blootstelling aan pornografie (n, %) ***			
Geen frequente blootstelling aan pornografie	2786 (91.3)	4353 (99.0)	7139 (95.9)
Wel frequente blootstelling aan pornografie	264 (8.7)	42 (1.0)	306 (4.1)
Seksuele tevredenheid (M^a, SD^b) ***			
	3.86 (0.91)	3.96 (0.85)	3.93 (0.88)

Noot. Seksuele Tevredenheid Range= 1-5.

^a M= gemiddelde

^b SD= standaard deviatie

*** $p < .001$

Samenhang tussen pornografie en seksuele druk of dwang (Hypothese 1)

In Tabel 3 is te zien dat de groepen jongens en meisjes die frequent blootgesteld zijn aan pornografie en ervaring hadden met het uitoefenen van seksuele druk of dwang, klein zijn. Om te onderzoeken of er sprake was van een samenhang tussen pornografie en seksuele druk of dwang, is een logistische regressieanalyse uitgevoerd waarbij gecontroleerd is voor leeftijd, etniciteit en opleidingsniveau (Tabel 5 & 6). Onder jongens die frequent aan pornografie blootgesteld waren, kwam het uitoefenen van seksuele druk of dwang significant vaker voor dan onder jongens die niet frequent blootgesteld waren aan pornografie (OR= 3.20, 95% CI= 1.96-5.21, $p < .001$). Voor meisjes werd gevonden dat frequente blootstelling aan pornografie, de waarschijnlijkheid van het uitoefenen van seksuele druk of dwang 13.46 keer vergrootte (OR= 13.46, 95% CI= 4.24-42.80, $p < .001$).

Tabel 3: *Proporties van frequent en niet-frequent aan pornografie blootgestelde jongens en meisjes en seksuele tevredenheid per niveau van seksuele dwang (wel versus geen)*

Variabele	Wel dwang (n= 142)	Geen dwang (n= 7110)	Totaal (n= 7252)
Blootstelling aan pornografie			
<i>Jongens</i>			
Geen frequente blootstelling aan pornografie (n (%))	83 (3.1)	2634 (96.9)	2717 (100)
Wel frequente blootstelling aan pornografie (n (%))	26 (10.3)	226 (89.7)	252 (100)
<i>Meisjes</i>			
Geen frequente blootstelling aan pornografie (n (%))	29 (0.7)	4213 (99.3)	4242 (100)
Wel frequente blootstelling aan pornografie (n (%))	4 (9.8)	37 (90.2)	41 (100)
Seksuele tevredenheid			
Jongens (M ^a , SD ^b)	3.63 (0.93)	3.86 (0.91)	3.85 (0.91)
Meisjes (M ^a , SD ^b)	4.17 (0.71)	3.96 (0.85)	3.96 (0.85)

Noot. Seksuele Tevredenheid Range= 1-5.

^a M= gemiddelde

^b SD= standaard deviatie

Samenhang tussen pornografie en seksuele tevredenheid (Hypothese 2)

Tabel 4 geeft de gemiddelde scores op seksuele tevredenheid per niveau van blootstelling aan pornografie weer. Aan de hand van een lineaire regressieanalyse is de samenhang tussen blootstelling aan pornografie en seksuele tevredenheid getoetst. Uit de toetsresultaten bleek dat er geen significante samenhang was tussen frequente blootstelling aan pornografie en seksuele tevredenheid, bij zowel jongens ($\beta = 0.03$, $p = .12$) als meisjes ($\beta = 0.02$, $p = .33$).

Tabel 4: *Gemiddelde scores op seksuele tevredenheid per niveau van blootstelling aan pornografie voor jongens en meisjes*

Variabele	Seksuele tevredenheid (M ^a , SD ^b)	
	Meisjes	Jongens
Blootstelling aan pornografie		
Frequente blootstelling aan pornografie	4.09 (0.64)	3.94 (0.96)
Niet frequente blootstelling aan pornografie	3.96 (0.85)	3.84 (0.90)

Noot. Seksuele Tevredenheid Range= 1-5.

^a M= gemiddelde

^b SD= standaard deviatie

Samenhang tussen seksuele tevredenheid en seksuele druk of dwang (Hypothese 3)

In Tabel 3 zijn de gemiddelde scores van seksuele tevredenheid voor jongens en meisjes per niveau van seksuele druk of dwang af te lezen. In Tabel 5 en 6 zijn de resultaten van de logistische regressieanalyse weergegeven. Bij meisjes is geen significante samenhang gevonden tussen seksuele tevredenheid en het uitoefenen van seksuele druk of dwang (OR= 1.40, 95% CI= 0.86-2.28, p= .18). Seksuele tevredenheid bleek voor jongens wel een significante voorspeller voor het uitoefenen van seksuele druk of dwang (OR= 0.74, 95% CI= 0.60-0.91, p= .004) te zijn.

Moderatie-effect van seksuele tevredenheid (Hypothese 4)

Om te toetsen of er sprake was van een moderatie-effect, is een logistische regressieanalyse uitgevoerd met een tweede model. Dit tweede model betrof het model inclusief het interactie-effect, namelijk blootstelling aan pornografie*seksuele tevredenheid (Tabel 5 & 6). De interactie tussen frequente blootstelling aan pornografie en seksuele tevredenheid bleek voor zowel jongens (OR= 1.01, 95% CI= 0.62-1.62, p=.98) als meisjes (OR= 4.19, 95% CI= 0.39-45.10, p=.24), geen significante voorspeller voor het uitoefenen van seksuele druk of dwang te zijn. Frequente blootstelling aan pornografie leidde bij adolescenten die minder seksueel tevreden zijn niet tot een verhoogde kans op het uitoefenen van seksuele druk of dwang. Het model inclusief moderatie-effect bleek tevens geen significante verbetering van het model met alleen hoofdeffecten. Dit gold voor zowel jongens ($\chi^2(1) = 0.001$, p= .98) als meisjes ($\chi^2(1) = 1.55$, p =.21).

Tabel 5

Logistische regressieanalyse met blootstelling aan pornografie en seksuele tevredenheid als voorspellers van het uitoefenen van seksuele druk of dwang bij jongens, inclusief seksuele tevredenheid als moderator, waarbij is gecontroleerd voor leeftijd, etniciteit en opleidingsniveau

	Model 1			Model 2		
	OR	95% CI	<i>p</i>	OR	95% CI	<i>p</i>
Controlevariabelen:						
Leeftijd ^a	1.02	[0.95, 1.09]	.56	1.02	[0.95, 1.09]	.56
Etniciteit ^b	1.57	[1.01, 2.45]	.04	1.57	[1.01, 2.45]	.04
Opleidingsniveau ^c	1.03	[0.69, 1.54]	.90	1.03	[0.69, 1.54]	.90
Hoofdeffecten:						
Blootstelling aan pornografie	3.20	[1.96, 5.21]	<.001	3.13	[0.50, 19.71]	.22
Seksuele tevredenheid	0.74	[0.60, 0.91]	.004	0.74	[0.58, 0.94]	.01
Interactie-effect:						
Seksuele tevredenheid*Blootstelling aan Pornografie				1.01	[0.62, 1.62]	.98

Noot: CI= betrouwbaarheidsinterval.

Model 1: controlevariabelen en hoofdeffecten.

Model 2: controlevariabelen, hoofdeffecten en interactie-effect.

^a Leeftijd range = 12 tot 25 jaar.

^b Etniciteit bestond uit twee categorieën, 'Nederlands' (=referentie) en 'Niet-Nederlands'.

^c Opleidingsniveau bestond uit twee categorieën namelijk, 'laag opgeleid' (=referentie) en 'hoog opgeleid'.

Tabel 6

Logistische regressieanalyse met blootstelling aan pornografie en seksuele tevredenheid als voorspellers van het uitoefenen van seksuele druk of dwang bij meisjes, inclusief seksuele tevredenheid als moderator, waarbij is gecontroleerd voor leeftijd, etniciteit en opleidingsniveau

	Model 1			Model 2		
	OR	95% CI	<i>p</i>	OR	95% CI	<i>p</i>
Controlevariabelen:						
Leeftijd ^a	0.85	[0.75,0.96]	.01	0.86	[0.76, 0.98]	.02
Etniciteit ^b	2.13	[0.97, 4.67]	.06	2.20	[1.00, 4.86]	.05
Opleidingsniveau ^c	0.78	[0.37, 1.67]	.53	0.77	[0.36, 1.64]	.50
Hoofdeffecten:						
Blootstelling aan pornografie	13.46	[4.24, 42.80]	<.001	0.03	[0.00, 1055.21]	.51
Seksuele tevredenheid	1.40	[0.86, 2.28]	.18	1.30	[0.79, 2.12]	.30
Interactie-effect:						
Seksuele tevredenheid*Blootstelling aan pornografie				4.19	[0.39, 45.10]	.24

Noot: CI= betrouwbaarheidsinterval.

Model 1: controlevariabelen en hoofdeffecten.

Model 2: controlevariabelen, hoofdeffecten en interactie-effect.

^a Leeftijd range = 12 tot 25 jaar.

^b Etniciteit bestond uit twee categorieën: 'Nederlands' (=referentie) en 'Niet-Nederlands'.

^c Opleidingsniveau bestond uit twee categorieën: 'laag opgeleid' (=referentie) en 'hoog opgeleid'.

Discussie

In het huidige onderzoek is gekeken of er een positieve samenhang was tussen frequente blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang, en zo ja, of deze sterker was voor adolescenten die minder seksueel tevreden zijn. Logistische regressieanalyses lieten zien dat bij zowel jongens als meisjes die frequent blootgesteld werden aan pornografie, het uitoefenen van seksuele druk of dwang vaker voorkwam. De samenhang tussen blootstelling aan pornografie en seksuele druk of dwang was niet sterker voor minder seksueel tevreden jongens of meisjes. Er bleek geen sprake te zijn van een moderatie-effect.

Blootstelling aan pornografie en seksuele druk of dwang

In overeenstemming met Hypothese 1 werd gevonden dat frequente blootstelling aan pornografie, voor zowel jongens als meisjes, het risico op het uitoefenen van seksuele druk of dwang vergrootte. Deze resultaten komen overeen met resultaten uit eerder wetenschappelijk onderzoek (Alexy et al., 2009; Svedin et al., 2011; Vega, & Malamuth, 2007; Ybarra et al., 2011). Voor jongens werd gevonden dat de waarschijnlijkheid van het uitoefenen van seksuele druk of dwang, drie maal groter was bij jongens die frequent blootgesteld waren aan pornografie dan bij jongens die niet frequent aan pornografie blootgesteld waren. Bij meisjes die frequent blootgesteld werden aan pornografie, werd gevonden dat de waarschijnlijkheid van het uitoefenen van seksuele druk of dwang ruim 13 keer groter is dan bij meisjes die niet blootgesteld waren aan pornografie. Hierbij moet rekening worden gehouden met de lage prevalentie frequente pornografiegebruikers en adolescenten die ervaring hadden met het uitoefenen van seksuele druk of dwang. Er kan daardoor sprake zijn van vertekeningen in de gevonden resultaten. Desalniettemin suggereren deze bevindingen dat er voor zowel jongens als meisjes, een positieve samenhang bestaat tussen frequente blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang.

De resultaten uit dit huidige onderzoek zijn gebaseerd op cross-sectionele data. Dit betekent dat niet uitgesloten is dat de gevonden positieve samenhang tussen blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang, ook kan betekenen dat het uitoefenen van seksuele druk of dwang leidt tot meer pornogebruik. Daarnaast is het mogelijk dat zowel frequent pornografie gebruik als het uitoefenen van seksuele druk of dwang veroorzaakt worden door achterliggende factoren (confounders), die in het huidige onderzoek niet gemeten zijn. Enkele voorbeelden van mogelijke confounders zijn; seksuele ervaring

(Peter & Valkenburg, 2009b) en agressieve persoonlijkheidskenmerken (Alexy, et al., 2009; Brown, 2006; Vega, & Malamuth, 2007; Ybarra et al., 2011)

Blootstelling aan pornografie en seksuele tevredenheid

In het huidige onderzoek werd verwacht dat adolescenten die frequent blootgesteld werden aan pornografie minder seksueel tevreden zouden zijn (Hypothese 2). Er werd echter voor zowel jongens als meisjes, geen significante samenhang gevonden tussen frequente blootstelling aan pornografie en seksuele tevredenheid. Dit is opmerkelijk aangezien eerder cross-sectioneel- en longitudinaal onderzoek een bidirectionele samenhang heeft aangetoond (Morgan, 2011; Peter & Valkenburg, 2009b). Een mogelijke verklaring voor het uitblijven van dit effect is de invloed van peer normen, namelijk de seksuele ervaring van peers (Peter & Valkenburg, 2009b). Volgens Peter en Valkenburg (2009b) verzwakt de invloed van peers de negatieve effecten van blootstelling aan pornografie op de seksuele tevredenheid van adolescenten, omdat adolescenten de gedeelde seksuele ervaringen van peers als meer betrouwbaar ervaren dan pornografie. Tevens lieten meerdere cross-sectionele en longitudinale onderzoeken zien dat peer normen van invloed kunnen zijn op seksuele gedragingen en overtuigingen van adolescenten (Baumgartner, Valkenburg, & Peter, 2011; Boone & Lefkowitz, 2004; Whitaker & Miller, 2000). Een theoretische verklaring voor de invloed van peer normen op de gedragingen van adolescenten wordt gevormd door de social norm theorie (Baumgartner et al., 2011). Deze theorie gaat ervan uit dat de invloed van peers is gebaseerd op de overtuiging van adolescenten over normen van peers. De mate waarin peer normen van invloed zijn is afhankelijk van de bereidheid van adolescenten om hieraan te gehoorzamen. Het uitblijven van een negatief effect van blootstelling aan pornografie op seksuele tevredenheid zou verklaard kunnen worden door de invloed van peers.

Een tweede mogelijke verklaring voor het uitblijven van een negatief effect van blootstelling aan pornografie op seksuele tevredenheid is dat alle adolescenten in de subgroep van dit huidige onderzoek ervaring hadden met ten minste één van de volgende seksuele handelingen: strelen, vingeren/afrekken, orale seks, anale seks en geslachtsgemeenschap. Er zijn aanwijzingen dat de samenhang tussen blootstelling aan pornografie en seksuele tevredenheid zwakker is voor adolescenten die seksueel ervaren zijn, vergeleken met niet seksueel ervaren adolescenten (Peter & Valkenburg, 2009b). Vervolgonderzoek naar deze thematiek zou bij het selecteren van de steekproef hiermee rekening kunnen houden.

Seksuele tevredenheid en seksuele druk of dwang

In het huidige onderzoek werd verwacht dat adolescenten die minder seksueel tevreden waren, vaker seksuele druk of dwang uitgeoefend hadden dan seksueel tevreden adolescenten. Resultaten van dit onderzoek lieten zien dat jongens die minder seksueel tevreden waren, vaker seksuele druk of dwang uitoefenen dan jongens die seksueel tevreden waren. Denkbaar is dat masculiniteit een rol speelt in de gevonden verschillen tussen seksueel tevreden en seksueel ontevreden jongens in het uitoefenen van seksuele druk of dwang. Masculiniteit lijkt namelijk een belangrijke maatstaf te zijn voor het seksuele gedrag van jongens (Murnen & Smolak, 2012; Peter & Valkenburg, 2007; Ward, 2002), waarbij een hoge 'sex drive' en het verlangen tot frequente seks kenmerkend zijn. Jongens met sterke masculiene gedragskenmerken zijn zich mogelijk meer bewust van de kwaliteit van hun seksleven en zijn hierdoor sneller ontevreden. Deze ontevredenheid compenseren zij wellicht door het nemen van risico's (McGuire & Barber, 2010) waardoor de kans op het uitoefenen van seksuele druk of dwang toeneemt.

Uit de resultaten van dit huidige onderzoek bleek dat er geen samenhang was tussen seksuele tevredenheid en seksuele druk of dwang bij meisjes. Mogelijk is er geen samenhang gevonden bij meisjes omdat de prevalentie meisjes die ervaring hadden met het uitoefenen van seksuele druk of dwang klein was ($n=33$). Ondanks dat Hypothese 3 gebaseerd was op geringe empirie, bleken de gevonden resultaten voor jongens in overeenstemming met deze hypothese te zijn. Vervolgonderzoek is nodig om de richting van een eventueel causaal verband te bepalen.

Pornografie, seksuele tevredenheid en seksuele druk of dwang

De resultaten van dit huidige onderzoek lieten geen moderatie-effect zien. De verwachting dat de positieve samenhang tussen frequente blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang, sterker was voor adolescenten die minder seksueel tevreden waren, werd verworpen. Mogelijk speelt de lage prevalentie van seksuele druk of dwang in dit huidige onderzoek een rol bij het uitblijven van het moderatie-effect. Ten tweede is het mogelijk dat adolescenten die ervaring hadden met het uitoefenen van seksuele druk of dwang en frequent porno kijken, niet gestimuleerd worden in hun seksuele gedrag door seksuele tevredenheid, maar door bijvoorbeeld seksuele ervaring. Uit onderzoek is namelijk gebleken dat adolescenten die weinig tot geen seksuele ervaring hebben, pornografie en realiteit minder goed van elkaar kunnen onderscheiden (Peter & Valkenburg, 2009b). Zij zijn hierdoor wellicht gevoeliger voor het overnemen van attitudes uit de pornografie (Gerbner,

Gross, Morgan, & Signorielli, 1994; Peter & Valkenburg, 2009b). Daarnaast is het mogelijk dat seksueel onervaren adolescenten een hogere druk voelen om seksueel actief te worden en zullen zij hierdoor mogelijk eerder seksuele druk of dwang uitoefenen. Er ontbreekt echter wetenschappelijk onderzoek naar het moderatie-effect van seksuele ervaring op de samenhang tussen pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang.

Sekseverschillen

Voor alle variabelen werden significante sekseverschillen gevonden. Zo bleken jongens significant vaker frequent te worden blootgesteld aan pornografie, significant vaker seksuele druk of dwang te hebben uitgeoefend en significant minder seksueel tevreden te zijn dan meisjes. De gevonden resultaten lijken te passen bij een traditionele genderrol-interpretatie, waarbij jongens mogelijk meer dominant zijn binnen intieme relaties, vaker geweld plegen en een sterkere 'sex drive' hebben in vergelijking met meisjes (Reed, Silverman, Raj, Decker, & Miller, 2011; Santana, Raj, Decker, La Marche, & Silverman, 2006). Binnen het huidige onderzoek is geen genderrol-interpretatie getoetst. Vervolgonderzoek kan uitwijzen of genderrol-interpretatie de gevonden sekseverschillen kan verklaren.

Limitaties

Alhoewel dit huidige onderzoek een aantal interessante en innovatieve resultaten gevonden heeft, zijn er ook beperkingen. Allereerst zijn de gevonden resultaten gebaseerd op cross-sectionele data en is de richting van een eventueel causaal verband niet vastgesteld. Bovendien kan de samenhang mogelijk ook verklaard worden door een derde, niet gemeten variabele. Ten derde was de prevalentie adolescenten die ervaring hadden met het uitoefenen van seksuele druk of dwang klein, alsmede de prevalentie frequente pornografie gebruikers. Hierdoor kunnen resultaten mogelijk vertekend zijn. Desalniettemin was de steekproef in dit huidige onderzoek dusdanig groot waardoor ervan uit mag worden gegaan dat de steekproef representatief is voor adolescenten in Nederland en daarmee generaliseerbaar is. Ten vierde is in het huidige onderzoek gekozen om de uitkomst variabele 'seksuele druk of dwang' te dichotomiseren. Hierdoor zijn adolescenten die aangaven één keer of meer dan één keer iemand hadden gedwongen seksuele dingen te doen die de ander niet wilde, als één groep beschouwd. Het huidige onderzoek geeft hierdoor geen inzicht in de verschillen tussen deze twee groepen ouders, terwijl het verschil wellicht groot is. Tenslotte is er mogelijk sprake geweest van onderrapportage door het sociaal wenselijk beantwoorden van de vragen.

Desalniettemin zijn de gevonden resultaten een interessant startpunt voor nader longitudinaal onderzoek.

Implicaties en Conclusie

Ten eerste is longitudinaal onderzoek nodig om richting te geven aan een eventueel causaal verband. Ten tweede zou vervolgonderzoek kunnen toetsen of de gevonden samenhang tussen blootstelling aan pornografie en seksuele druk of dwang anders is voor adolescenten die naar gewelddadige pornografie kijken in vergelijking met adolescenten die naar niet gewelddadige pornografie kijken. Uit onderzoek van Ybarra et al. (2011) bleek namelijk dat de kans op het uitoefenen van seksuele druk of dwang groter is bij blootstelling aan gewelddadige pornografie dan bij blootstelling aan niet-gewelddadige pornografie. Ten derde is het mogelijk dat de positieve samenhang tussen blootstelling aan pornografie en het uitoefenen van seksuele druk of dwang verklaard wordt door een derde variabele (confounding), zoals bijvoorbeeld agressieve persoonlijkheidskenmerken of seksuele ervaring. Tenslotte is het interessant om te onderzoeken waarom jongens die minder seksueel tevreden zijn, meer kans hebben op het uitoefenen van seksuele druk of dwang dan seksueel tevreden jongens.

Het is naar aanleiding van dit huidige onderzoek niet met voldoende zekerheid te zeggen dat blootstelling aan pornografie en minder seksuele tevredenheid schadelijk zijn voor de seksuele gezondheid van adolescenten. Desalniettemin werd in dit onderzoek een positieve samenhang gevonden tussen blootstelling aan pornografie en seksuele druk of dwang bij jongens en meisjes, alsmede een negatieve samenhang tussen seksuele tevredenheid en seksuele druk of dwang bij jongens. Longitudinaal onderzoek kan meer inzicht geven in de richting van de gevonden effecten en is daarmee van belang voor het uiteindelijk interpreteren van risicofactoren voor het uitoefenen van seksuele druk of dwang door adolescenten in Nederland.

Literatuur

- American Psychological Association. (2009). *Publication manual of the American Psychological Association* (6th edition). Washington, DC: Author.
- Alexy, E. M., Burges, A. W., & Prentky, R. A. (2009). Pornography use as a risk marker for an aggressive pattern of behavior among sexually reactive children and adolescents. *Journal of American Psychiatric Nurses Association, 14*, 442-453.
doi:10.1177/1078390308327137
- Baumgartner, S. E., Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2011). The influence of descriptive and injunctive peer norms on adolescents' risky sexual online behavior. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 14*, 753-758. doi:10.1089/cyber.2010.0510
- Boone, T. L., & Lefkowitz, E. S. (2004). Safer sex and the health belief model. *Journal of Psychology & Human Sexuality, 16*, 51-68. doi:10.1300/J056v16n0104
- Buunk, A. P., & Gibbons, F. X. (2007). Social comparison: The end of a theory and the emergence of a field. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 102*, 3-21. doi:10.1016/j.obhdp.2006.09.007
- Brown, J. D. (2000). Adolescents' sexual media diets. *Journal of Adolescent Health, 27*, 35-40. doi:10.1016/S1054-139X(00)00141-5
- Brown, J. D., L'Engle, K. L., Pardun, C. J., Guo, G., Keanneavy, K., & Jackson, C. (2006). Sexy media matter: Exposure to sexual content in music, movies, television, and magazines predicts black and white adolescents' sexual behavior. *Pediatrics, 117*, 1018-1027. doi:10.1542/peds.2005-1406
- De Graaf, H., Kruijer, H., Van Acker, J., & Meijer, S. (2012). *Seks onder je 25^e: Seksuele gezondheid van adolescenten in Nederland anno 2012*. Delft: Eburon.

- De Graaf, H., Vanwesenbeeck, I., & Meijer, S. (2014). Educational differences in adolescents' sexual health: A pervasive phenomenon in a national Dutch sample. *Journal of Sex Research*, 1-11. doi:10.1080/00224499.2014.945111
- Doornwaard, S. M., Van Den Eijnden, R. J. J. M., Overbeek, G., & Ter Bogt, T. F. M. (2014). Differential developmental profiles of adolescents using sexually explicit internet material. *Journal of Sex Research*, 0, 1-13. doi:10.1080/00224499.2013.866195
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7, 117-140. doi:10.1177/001872675400700202
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Third edition. London: Sage
- Flood, M. (2009). The harms of pornography exposure among children and young people. *Child Abuse Review*, 18, 384-400. doi:10.1002/car.1092
- Frederickson, B. L., & Roberts, T. A. (1997). Objectification theory: Toward understanding women's lived experiences and mental health risks. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 173-206. doi:10.1111/j.1471-6402.1997.tb00108.x
- Gagnon, J. H., & Simon, W. (2005). *Sexual Conduct: The social sources of human sexuality*. New Brunswick, NJ: Aldine/Transaction.
- Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., & Signorielli, N. (1994). *Growing up with television: The cultivation perspective*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Hald, G. M., Kuyper, L., Adam, P. C. G., & De Wit, J. B. F. (2013). Does viewing explain doing? Assessing the association between sexually explicit materials use and sexual behaviors in a large sample of Dutch adolescents and young adults. *The Journal of Sexual Medicine*, 10, 2986-2995. doi:10.1111/jsm.12157
- Langevin, R., & Curnoe, S. (2004). The use of pornography during the commission of sexual offenses. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 48, 572-586. doi:10.1177/0306624X03262518

- McGuire, J. K., & Barber, B. L. (2010). A person-centered approach to the multifaceted nature of young adult sexual behavior. *Journal of Sex Research, 47*, 301-313. doi:10.1080/00224490903062266
- Morgan, E. M., (2011). Associations between young adults' use of sexually explicit materials and their sexual preferences, behaviors, and satisfaction. *Journal of Sex Research, 48*, 520-530. doi:10.1080/00224499.2010.543960
- Murnen, S. K., & Smolak, L. (2012) Social considerations related to adolescent girls' sexual empowerment: A response to Lamb and Peterson. *Sex Roles, 66*, 725-735. doi:10.1007/s11199-011-0079-1
- Owens, E. W., Behun, R. J., Manning, J. C., & Reid, R. C. (2012). The impact of internet pornography on adolescents: A review of the research. *Sexual Addiction and Compulsivity, 19*, 99-120. doi:10.1080/10720162.2012.660431
- Peter, J., & Valkenburg, P. M., (2007). Adolescents' exposure to a sexualized media and their notions of woman as sex objects. *Sex Roles, 56*, 381-395. doi:10.1007/s11199-006-9176-y
- Peter, J., & Valkenburg, P. M. (2009a). Adolescents' exposure to sexually explicit internet material and notions of women as sex objects: Assessing causality and underlying processes. *Journal of Communication, 59*, 407-433. doi:10.1111/j.1460-2466.2009.01422.x
- Peter, J., & Valkenburg, P. M. (2009b). Adolescents' exposure to sexually explicit internet material and sexual satisfaction: A longitudinal study. *Human Communication Research, 35*, 171-194. doi:10.1111/j.1468-2958.2009.01343.x
- Reed, E., Silverman, J. G., Raj, A., Decker, M. R., & Miller, E. (2011). Male perpetration of teen dating violence: Associations with neighbourhood violence involvement, gender

- attitudes, and perceived peer and neighbourhood norms. *Journal of Urban Health*, 88, 226-239. doi:10.1007/s11524-011-9545-x
- Santana, M. C., Raj, A., Decker, M. R., La Marche, A., & Silverman, J. G. (2006). Masculine gender roles associated with increased sexual risk and intimate partner violence perpetration among young adult men. *Journal of Urban Health*, 83, 575-585. doi:10.1007/s11524-006-9061-6
- Seto, M. C., & Lalumière, M. L. (2010). What is so special about male adolescent sexual offending? A review and test of explanations through meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 136, 526-575. doi:10.1037/a0019700
- Svedin, C. G., Akerman, I., & Priebe, G. (2011). Frequent users of pornography. A population based epidemiological study of Swedish male adolescents. *Journal of Adolescence*, 34, 779-788. doi:10.1016/j.adolescence.2010.04.010
- Vega, V., & Malamuth, N. M. (2007). Predicting sexual aggression: The role of pornography in the context of general and specific risk factors. *Aggressive Behavior*, 33, 104-117. doi:10.1002/ab.20172
- Ward, L. M. (2002). Does television exposure affect emerging adults' attitudes and assumptions about sexual relationships? Correlational and experimental confirmation. *Journal of Youth and Adolescence*, 31, 1-15. doi:10.1023/A:1014068031532
- Whitaker, D. J., & Miller, K. S. (2000). Parent-adolescent discussions about sex and condoms: Impact on peer influences of sexual risk behaviour. *Journal of Adolescent Research*, 15, 251-273. doi:10.1177/0743558400152004
- Ybarra, M. L., Strasburger, V. C., & Mitchell, K. J. (2014). Sexual media exposure, sexual behavior, and sexual violence victimization in adolescence. *Clinical Pediatrics*, 53, 1239-1247. doi:10.1177/0009922814538700

Ybarra, M. L., Mitchell, K. J., Hamburger, M., Diener-West, M., & Leaf, P. J. (2011). X-rated material and perpetration of sexually aggressive behavior among children and adolescents: Is there a link? *Aggressive Behavior*, 37, 1-18. doi:10.1002/ab.20367